

شنه توخله (توخله)

شنه توخله څه شي دي؟

شنه توخله د پرتوسس يا توخله په نوم هم يادېږي. دا ناروغي په ماشومانو کې د اوږد وخت توخي او ساه بندېدو لامل کېږي چې ساه اخيستل ستونزمن کوي. يو ماشوم ممکن د هوا د نشتوالي له امله وودي شي، يا د توخي وخت څخه وروسته کانګي وکړي. د دې توخي وختونو يا دورو په منځ کې يو ماشوم د هوا راښوولو لپاره ساه اخلي چې د ځانګړتيا "تغ" غږ رامېنځته کوي. ټول ماشومان په "تغ" نه اخته کېږي. هغه ماشوم چې شنه توخله لري کولی شي په خوړلو، څښلو يا حتی تنفس کولو کې ستونزه ولري. ناروغي تر دريو مياشتو پورې دوام کولی شي. شنه توخله د 12 مياشتو څخه کم عمر ماشومانو کې خورا جدي دی، ډېری وختونه په روغتون کې داخلېدو ته اړتيا لري او ممکن وژونکي وي.

ځلک څنگه په شنه توخله اخته کېږي؟

شنه توخله يوه ډېره ساري ناروغي ده، دا په اسانۍ سره له يو شخص څخه بل ته خپرېږي. دا د بورديلا پرتوسس (Bordetella Pertussis) په نوم د باکټريا له امله رامنځته کېږي چې په خوله، پوزې او ستوني کې ژوند کوي. شنه توخله د شخصي تماس، توخي او پرنجې له لارې خپرېږي. انفېکشن اکثراً په کور کې کوچني ماشومانو ته د لويانو خوښو ورونو يا بالغانو څخه ليردول کېږي چې ممکن د دوی په پوزه او ستوني کې باکټريا ته پناه ورکولکېږي.

شنه توخله په هر عمر کې واقع کېدای شي. که څه هم ډېری راپور شوي پېښې د پنځو کلونو څخه کم ماشومانو کې پېښېږي، پېښې هر کال د ځوانانو او بالغانو ترمنځ راپور کېږي. په 2016 کال کې د کال په لومړيو 8 مياشتو کې د شنه توخلی 142 پېښې ثبت شوي او يو ماشوم د شنه توخلی له امله مړ شوي. په 2019 کې 165 پېښې راپور شوي مګر په 2021 کې د Covid-19 وبا په جريان کې يوازې د شنه توخلی 3 تاييد شوي پېښې وې.

ډېری راپور شوي پېښې په تيځور ماشومانو کې پېښېږي، ځينې يې ډير کم عمره دي چې د واکسين دري لومړني دوزونه تر لاسه کړي چې د خونديتوب لپاره اړين دي. د 2013 راهيسې د هر اميندواری په جريان کې د شنه توخلی واکسين سپارښتنه شوي ده ترڅو د ژوند په لومړيو څو مياشتو کې ماشومانو ته محافظت چمتو کړي.

د شنه توخلی نېښې څه دي؟

د بدن مختلفې برخې ممکن د سرو او دماغ په شمول اغيزمنې شي.

تنفسي (ساه اخيستل)

د شنه توخلی په زياتره پېښو کې د ناکامه شوي سرو او/يا سينه بغل ځينې درجې شامل دي. کوچني ماشومان ممکن ساه اخيستل ودروي سينه بغل بڼايي دومره سخت وي چې د مرګ لامل شي. د شنه توخلی څخه نږدې نيمايي مړينې د نمونيا يا سينه بغل له امله دي. هغه کسان چې ژوندي پاتې کېږي معمولا د سرو د دايمي زيان تجربه نه کوي.

مرکزي عصبي سيستم (مازغه)

کيدای شي بدل شعور يا تشنج وي دا زياتره په احتمالی توګه په مازغو کې د اکسيجن نشتوالي يا په لږ مقدار کې د خونريزي له امله وي. مړينه، د دماغ دايمي زيان يا بشپړ رغيډنه په مساوي ډول په احتمالی توګه د دې ناروغي پايله ده. شاوخوا د تخور ماشومان نيمايي چې د 6 مياشتو څخه کم عمر لري کوم چې شنه توخله لري ممکن په روغتون کې داخل شي. په هرو 70 کوچني ماشومانو کې تر 1 پورې د تشنج سره مخ کېدای شي. په 1000 کې شاوخوا 1 کيدای شي د انسفالوپيټي (د مازغو پرسوب) رامنځته کړي.

مغذي (تغذيه)

مغذي (تغذيه) پرله پسې کانګي کول او اشتها له لاسه ورکول ممکن د وزن د شديد کمښت لامل شي.

شنه توخله يوه جدي ناروغي ده او كيدای شي د مرگ لامل شي. له نيمايي څخه ډير تيخور ماشومان د يو كال څخه كم عمر لرونكي د شني توخلي سره په روغتون كې داخليري. د هغو خلكو څخه چې شنه توخله لري

- په هرو 500 كې 1 د نمونيا يا سينه بغل يا د مازغو زيان له امله مړ كيري. (90% مړيني د 6 مياشتو څخه كم عمر لرونكي ماشومان دي)
 - په 100 كې 1 به غوتي ولي (په 70 كې 1 كه له 6 مياشتو څخه كم وي)
 - په 1000 كې 1 به په انسفلايټس (د مازغو) اخته شي (په 500 كې 1 كه له 6 مياشتو عمر څخه كم وي)
 - په 20 كې 1 به نمونيا يا سينه بغل ولري (په 10 كې 1 كه له 6 مياشتو څخه كم وي)
 - په 5 كې 1 به د روغتون تلو ته لار اړتيا ولري (په 2 كې 1 كه له 6 مياشتو څخه كم وي)
- جدي ناروغي په لوی ماشومانو كې لږ عام دي.

څوك بايد د پرتوسس يا توخلي (شنه توخله) واکسين وکړي؟

د واکسين په واسطه د پرتوسس يا توخلي (شنه توخله) مخنيوی كيدی شي. د پرتوسس يا توخلي واکسين ماشومانو ته د **6 په 1 واکسين كې** د برخې په توگه د 2، 4 او 6 مياشتو په عمر كې وركول كيري. 6 په 1 واکسين كې د خناق، هيپاتيت بي، Hib (هيموفيلس انفلوینزا بی)، توخله (شنه توخله)، پوليو او تيټانوس څخه خوندي كوي. د بوسټر يا پياري كوونكي واکسين دوز د 4-5 كلونو په عمر كې وركول كيري (**4 په 1 واکسين كې**) كوم چې د خناق، توخله (شنه توخله)، پوليو او تيټانوس څخه خونديتوب كوي. بل بوسټر يا پياري كوونكي دوز د دويمې درجې بسونځي په 1st كال كې وركول كيري (**Tdap واکسين**) كوم چې د خناق، ټوله (شنه توخله) او تيټانوس په وړاندې ساتنه كوي. پرتوسس يا توخلي (**Tdap واکسين**) واکسين د اميندواری ميرمنو لپاره هم سپارښتنه كيري چې د 16 اونيو څخه وروسته او تر 36 اونيو پوري په هر اميندواری كې د ژوند په لومړيو څو مياشتو كې د خپل ځان او خپل ماشوم خونديتوب وكړي. كه ستاسو ماشوم واکسيناسيون ته اړتيا ولري، يا كه تاسو د خپل ماشوم د واکسيناسيون وضعيت څخه ډاډه نه ياست، د مشوري لپاره د خپل GP سره اړيکه ونيسئ.

څوك بايد د پرتوسس يا توخلي واکسين ونه كړي؟

ډير لږ خلك شتون لري چې بايد د پرتوسس يا توخلي واکسين ونه كړي. ستاسو ماشوم بايد واکسين ونه كړي كه چيري دوی ته د واکسين د پخوانی دوز يا د واکسين كومي برخې څخه شديد د حساسيت عكس العمل (anaphylaxis) شوي وي.

?What to expect after pertussis (whooping cough) vaccine

د واکسين كولو يا لگولو وروسته، ستاسو ماشوم ممكن د هغه ځای په شاوخوا كې نارامی، سوروالی يا پرسوب ولري چيري چې انجيكشن وركړل شوی و. دوی كيدای شي بي قراره وي او تبه ولري. كه دا پيښ شي تاسو كولی شئ دوی ته پاراسيتامول يا ايبوپروفين وركړئ. تاسو بايد دوی ته ډير څښاك هم وركړئ. ډاډ تر لاسه كړئ چې دوی ډير گرم نه وي او دا چې د دوی جامې د انجيكشن ځای نه مري. ماشومان معمولا په يوه يا دوه ورځو كې دننه د دې كوچني جانبي عوارضو څخه رغيري

د هغو کسانو څخه چې واکسين شوي دي،

- په 10 کې 1 په هغه ځای کې چې انجیکشن ورکړل شوی وی نارمی، سوروالی او پرسوب لري یا به تبه ولري.
- په 2500 کې 1 کیدای شي د واکسين کولو وروسته د دريو ساعتونو څخه زیات وژاري.

ډیر جدي جانبي عوارض، لکه ممکن په 10,000 واکسين شوي ماشومانو کې په 1 غوټه راتلل واقع کیدای شي. ډیری دا پېښې د اورډې مودې پایلې نلري.

د پرتوسس یا توخلی واکسين څنگه کار کوي؟

د پرتوسس یا توخلی واکسين د بورډتیلیا پرتوسس (*Bordetella Pertussis*) باکتریا څخه استخراج لري. واکسين د دې له لارې کار کوي چې د بدن معافیت سیستم باکتریا ته ځواب ووايي پرته له دې چې ناروغی رامنځته کړي.

د پرتوسس یا توخلی واکسين څومره اغیزمن دی؟

د 80% څخه تر 80% پورې ماشومان د بورډتیلیا پرتوسس (*Bordetella Pertussis*) په وړاندې خوندي کيږي کله چې دوی د سپارښتنه شوي واکسين مهالویش بشپړ کړي.

چیرته کولی شم نور معلومات ترلاسه کړم؟

د یو باوري د روغتیا مسلکي سره خبرې وکړئ او www.immunisation.ie ته مراجعه وکړئ